

dr hab. prof. UŚ Mariusz Kolczyński

Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa

Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

RECENZJA

dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej Pana dr. Eugeniusza Młyńca *Opinia publiczna – elementy teorii i praktyki politycznej* w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Przedkładam Komisji Habilitacyjnej ocenę rozprawy habilitacyjnej oraz dorobku i aktywności naukowej dr. Eugeniusza Młyńca.

1. Kariera naukowa dr. Eugeniusza Młyńca (od ukończenia studiów magisterskich w Uniwersytecie Wrocławskim na kierunku politologia) związana jest z Instytutem Nauk Politycznych Uniwersytetu Wrocławskiego, w którym jest zatrudniony od 1978 roku; początkowo w na stanowisku asystenta stażysty i asystenta (1978–1981), starszego asystenta (1981-1986), a następnie adiunkta (1986-2007) i starszego wykładowcy (od 2007 roku). Habilitant współpracował także z innymi szkołami wyższymi w regionie (Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości we Wrocławiu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Legnicy).

Dorobek naukowy dr. Eugeniusz Młyńca (po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, 11.04.1986 r., *Opinia klasy robotniczej o osiągnięciach socjalizmu i kapitalizmu, jako element kultury politycznej społeczeństwa polskiego* – promotor prof. dr hab. Marian Orzechowski) być może nie jest znaczący ilościowo, ale co ważniejsze nie budzi wątpliwości merytorycznych: 2 monografie (w tym rozprawa habilitacyjna oraz książka, którą należy zaklasyfikować jako podręcznik akademicki, 24 artykuły i rozdziały w monografiach zbiorowych, nie licząc aktywności badawczej/grantowej. Konsekwencja badawczo-naukowa dr. Eugeniusz Młyńca sprawia, że jest cenionym w środowisku politologicznym teoretykiem i badaczem opinii publicznej.

Dorobek naukowy Habilitanta można zaklasyfikować do czterech głównych obszarów refleksji naukowej poświęconej: (1) opinii publicznej, (2) kulturze politycznej, (3) patologiom życia politycznego oraz (4) podmiotowości politycznej; przy czym należy podkreślić, że większość publikacji naukowych Habilitanta dotyczy problematyki badania i kształtowania opinii publicznej. Z tej perspektywy, wskazana jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 *ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* z 14 marca 2003 roku (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.) rozprawa ***Opinia publiczna – elementy teorii i praktyki politycznej*** (Toruń 2015, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 719) stanowi naukowe podsumowanie konsekwentnie prowadzonych na przestrzeni lat badań w okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych.

2. Przedstawiona rozprawa ***Opinia publiczna – elementy teorii i praktyki politycznej*** (Toruń 2015, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 719) jest – niewątpliwie - oryginalnym opracowaniem naukowym opartym, przede wszystkim, na analizie odpowiednio dobranej literatury przedmiotu (zwraca uwagę imponująca Bibliografia), ale także materiałów dokumentalnych oraz wyników wieloletnich badań własnych Habilitanta. W tym kontekście, zwraca uwagę bardzo dobra znajomość literatury przedmiotu; Habilitant z dużym znanstwem odwołuje się do klasycznych pozycji literatury naukowej (polskich i zagranicznych), umiejętnie także wykorzystując nowe opracowania, których autorzy naukowo mierzą się z wysoce złożoną, wielowątkową problematyką opinii publicznej. Na uwagę zasługuje fakt, że pomimo politologicznego charakteru publikacji, Habilitant w kompetentny i rzetelny sposób odwołuje się do dorobku innych dyscyplin naukowych, w ramach których prowadzone są badania nad opinią publiczną. W efekcie otrzymujemy dojrzałe opracowanie naukowe – jedno z nielicznych w polskiej literaturze przedmiotu – które w tak kompleksowy i wyczerpujący sposób podejmuje najbardziej istotne zagadnienia związane z:

- (1) rozwojem i aktualnym stanem badań poświęconych opinii publicznej,
- (2) podstawowymi dylematami badawczymi,
- (3) metodami i technikami badania opinii publicznej,
- (4) sposobami formowania, modyfikowania i sterowania stanem opinii publicznej.

Innymi słowy, dr E. Młyniec w wysoce kompetentny sposób dokonał rekapitulacji i oceny:

- (a) naukowej przydatności podstawowych koncepcji teoretycznych i podejść badawczych w omawianym obszarze,
- (b) metod i technik wykorzystywanych w procesie kształtowania opinii

publicznej. Bez wątplenia, umiejętność rzetelnej i precyzyjnej oceny dominujących w nauce koncepcji badawczych oraz naukowej polemiki jest konsekwencją wysokich kompetencji naukowo-badawczych Habilitanta, będących pochodną rozłożonego w czasie naukowego „mierzenia się” z niezwykle złożoną problematyką.

Nie można wszakże nie zauważyć, że przy tak ambitnie sformułowanym zadaniu naukowym (opracowania „holistycznego ujęcia teorii opinii publicznej”) niezbędne było zachowanie dyscypliny naukowej, w tym przede wszystkim zogniskowania swoich rozważań na kwestiach kluczowych w badaniu i analizie zjawiska opinii publicznej i/lub tych obszarach zagadnień, które wzbudzają od wielu lat ożywioną dyskusję naukową – przy względnej marginalizacji tych obszarów tematycznych, które są wyczerpująco wyeksplorowane (opracowane, z bogatą literaturą przedmiotu) naukowo. W moim przekonaniu, Habilitant w swoim „dziele życia” zapomina momentami o uzasadnionej naukowej selekcji materiału, co skutkuje nie tylko obszernością pracy, ale niepotrzebnemu (naukowo) rozbudowaniu rozdziałów poświęconych kwestiom wielokrotnie naukowo podejmowanym i nie budzącym zasadniczych wątpliwości/kontrowersji w środowisku naukowców i badaczy opinii publicznej (w znacznej mierze odnosiłbym te uwagi do czwartej części pracy).

Generalnie można uznać, że przemyślany układ pracy jako całości oraz poszczególnych rozdziałów jest wynikiem bardzo dobrego przygotowania merytorycznego Habilitanta; sposób ujęcia tematyki, podziału bogatego materiału oraz kolejność analizy poszczególnych zagadnień nie budzi zasadniczych zastrzeżeń i w pełni odpowiada przyjętej koncepcji pracy. Pewne wątpliwości budzi umiejscowienie Rozdziału I, który tematycznie bardziej odpowiada rozważaniom zawartym w Rozdziale XIX w czwartej części pracy.

Obszerny materiał zawarty w rozprawie podzielono na cztery zasadnicze części poświęcone głównym obszarom tematycznym - posiadające uporządkowaną strukturę, na która składają się kolejne rozdziały (łącznie 25 rozdziałów; kolejność i konstrukcja – poprawne). Analiza zawartości poszczególnych części pracy utwierdza przekonanie, że mamy do czynienia z opracowaniem „kompletnym” – trudno wskazać jakiegokolwiek zagadnienia związane z opinią publiczną, które nie byłyby przedmiotem wnikliwej analizy.

W otwierającym rozprawę *Wstępie* Habilitant w lapidarny (jak na rozmiary pracy) sposób wskazał zasadnicze motywy podjęcia problematyki oraz wskazał podstawowy cel opracowania. Na pewno zabrakło prezentacji założeń metodologicznych oraz uzasadniania przyjęcia wybranej koncepcji analizy materiału. Natomiast można uznać, że Habilitant przekonująco uzasadnia wagę podjętej problematyki, wskazując zasadnicze przesłanki natury

poznawczej i praktycznej. Jako swoiste rozszerzenie *Wstępu* można potraktować Rozdział I (*Wprowadzenie – historia badań i organizacji rynku opinii publicznej*) – tym niemniej można mieć wątpliwości (biorąc pod uwagę tytuł opracowania), czy takie umiejscowienie tego rozdziału jest w pełni uzasadnione.

Zasadnicza część pracy składa się, jak już wspomniano, z czterech części podzielonych na rozdziały.

Rozważania zawarte w pierwszej części pracy (*Teoretyczne dyskusje wokół pojęcia i zjawiska opinii publicznej*) stanowiące teoretyczny fundament rozprawy; potwierdzają, w pełnej rozciągłości, bardzo dobrą znajomość literatury przedmiotu, a tym samym różnych podejść naukowych oraz odpowiadającym im koncepcji badawczych w odniesieniu do przedmiotu rozprawy. Otwierający tę część pracy Rozdział II (*Opinia publiczna problem: lingwistyczny [semantyczny] czy polityczny*) należałoby uznać za właściwe wprowadzenie do rozważań na temat opinii publicznej – w klarowny sposób podjęto dyskusję poświęconą rozwojowi zjawiska (w tym czynnikom determinującym proces rozwoju) oraz pierwszym próbom definiowania opinii publicznej, co pozwoliło na wprowadzenie w kolejnym rozdziale (*Pojęcie opinii publicznej*) zaproponowanej przez Autora definicji opinii publicznej (z interesującym odniesieniem do licznych kontrowersji związanych z tym pojęciem) oraz dokonania charakterystyki podstawowych funkcji opinii publicznej. Refleksje zawarte w kolejnym rozdziale (R. IV. *Opinia społeczna a opinia publiczna – teoretyczne źródła zjawiska*) w odpowiedni sposób uzupełniają wcześniejsze rozważania trafnie sytuując zjawisko opinii publicznej w obszarze badawczym przynależnym politologii (nie wykluczając przy tym możliwości innej interpretacji naukowej – patrz R. VI). Na uwagę zasługują także próby rozstrzygnięcia dwóch innych ważkich kwestii badawczych dotyczących: (a) jedno- lub wielowymiarowości opinii publicznej (R.V.) oraz (b) naukowych wątpliwości związanych ze zjawiskiem międzynarodowej opinii publicznej (w tym metodologii jej badania). Oceniając pierwszą część pracy, trudno nie oprzeć się wrażeniu, że pomimo ogromnej wiedzy Autor zbyt ogranicza się do uporządkowanej prezentacji różnych koncepcji naukowych i podejść badawczych – w pewnym sensie unikając oceny ich przydatności w analizie opisywanego zjawiska.

Podobnym wątpliwości nie wzbudza sposób prezentacji materiału badawczego w drugiej części pracy (*Podmioty opinii publicznej*) – mniej fragmentaryczna struktura tej części pracy (trzy rozdziały) ułatwia bardziej pogłębioną analizę kolejnych zagadnień. Zogniskowanie rozważań na kilku kluczowych kwestiach problemowych nie tylko

potwierdza znakomitą znajomość problematyki (i literatury przedmiotu) przez Habilitanta, ale także wysokie kompetencje badawcze widoczne w trafnym przywołaniu i analizie adekwatnych koncepcji naukowych z obszaru nauk politycznych. W tym kontekście na szczególne wyróżnienie zasługuje Rozdział XI, w którym w wysoce kompetentny sposób zaprezentowano złożony układ relacji pomiędzy zjawiskiem opinii publicznej, a kluczowymi (z punktu widzenia tematyki pracy) obszarami praktyki politycznej i publicznej (choć kolejność analizy poszczególnych związków uznaliby za nieco dyskusyjną).

Rozdział XII (*Koncepcje teoretyczne analityczne i probabilistyczne zachowań publiczności politycznej*) precyzyjnie wprowadza w obszar zagadnień analizowanych w trzeciej części pracy (*Uwarunkowania funkcjonowania opinii publicznej*). Wysoko należy ocenić szczegółową analizę roli opinii w systemach politycznych (R. XIV) – Habilitant z dużym znawstwem odniósł do kluczowych kwestii problemowych (jako godne uwagi można wskazać refleksje na temat opinii publicznej w systemach niedemokratycznych; interesujący wątek relatywnie często podejmowany we współczesnych badaniach nad reżimami totalitarnymi). Jako wartościowe uzupełnienie tych rozważań można uznać wnioski odnoszące się do metod i technik kształtowania, modyfikowania i manipulacji opinią publiczną zawarte w rozdziałach poświęconych propagandzie (R. XV) i manipulacjom opinią publiczną (R. XVIII – w tym przypadku należy jednak podkreślić, że pomimo umieszczenia w pracy podrozdziału poświęconego systematyce sposobów manipulacji, Autor zbyt „swobodnie” skonstruował strukturę rozdziału, w niezbyt czytelny sposób odróżniając jakościowo odmienne sposoby manipulacji).

W czwartej części pracy (*Badania empiryczne*) znajdujemy kompletną prezentację zagadnień związanych z przygotowaniem i realizacją badań empirycznych, jednoznacznie świadcząca o bardzo dużym doświadczeniu badawczym Habilitanta. Wydaje się jednak, że wywód Autora jest miejscami zbyt szczegółowy (biorąc pod uwagę tematykę opracowania), np. rozważana zawarte w Rozdziale XXII można zaklasyfikować jako zupełnie podstawowe (i praktyczne w charakterze) i nie budzące jakichkolwiek wątpliwości naukowych, które uzasadniałyby taką ekspozycję w pracy. Natomiast z uznaniem należy odnotować wprowadzenie charakterystyki nowych technik (wspomaganych komputerowo, telefonicznie) prowadzenia badań - wielka szkoda, że w dosyć lapidarnym *Zakończeniu* Habilitant nie rozwinął tych wątków.

Niewątpliwie recenzowaną publikację można uznać za najbardziej dojrzałe opracowanie naukowe Habilitanta – w pracy precyzyjnie zdefiniowano (z poprawnym

odwołaniem do literatury przedmiotu oraz kategorii i metodologii właściwych dla dziedziny nauk społecznych, a szczególnie dyscypliny nauki o polityce) kluczowe (z punktu widzenia wybranej koncepcji rozprawy) pojęcia oraz dokonano uporządkowanej i wysoce kompetentnej rekonstrukcji głównych podejść teoretycznych, z uwzględnieniem oceny ich przydatności w badaniach opinii publicznej oraz jej społecznej i politycznej roli. Na podkreślenie zasługuje umiejętność wykorzystania bogatej literatury przedmiotu – sporządzona Bibliografia świadczy o doskonałej znajomości zarówno fundamentalnych dla danego obszaru badawczego opracowań naukowych, jak i pozycji zawierających jakościowo nowe ujęcia badanej przez Habilitanta problematyki.

Podsumowując można uznać, że rozprawa Pana dr. Eugeniusza Młyńca jest osiągnięciem naukowym, o którym jest mowa w obowiązujących przepisach prawa i stanowi oryginalny wkład w rozwój badań politologicznych, szczególnie w zakresie rozwoju teoretycznych koncepcji badania oraz kształtowania opinii publicznej.

3. Habilitant przedłożył także inne osiągnięcia naukowe; lista publikacji zgromadzonych po otrzymaniu stopnia doktora obejmuje (poza rozprawą habilitacyjną): jedną monografię (którą należy jednak zaklasyfikować jako podręcznik akademicki), 24 artykuły i rozdziały w monografiach zbiorowych. Jak już wspomniano przedstawione do oceny publikacje naukowe można przyporządkować do czterech grup problemowych związanych z badaniami nad: opinią publiczną (kluczowy obszar badawczy w dorobku Habilitanta), kulturą polityczną, patologiami życia politycznego oraz podmiotowością polityczną. Biorąc pod uwagę nietuzinkowy przebieg kariery naukowej i zawodowej Habilitanta po uzyskaniu stopnia naukowego doktora można uznać, że prace zaliczone do tej części dorobku naukowego spełniają kryteria poprawności metodologicznej, a poruszana w nich problematyka mieści w o obszarze nauki o polityce.

Szczególnie istotne znaczenie w ocenie dorobku naukowego dr. Eugeniusza Młyńca mają publikacje poświęcone teorii opinii publicznej i problematyce badań opinii publicznej. Pierwsze prace badawcze w tym zakresie datują się na koniec lat 80-tych XX wieku; jako szczególnie znaczące w tym obszarze należałoby wskazać następujące opracowania obrazujące rozwój naukowy Habilitanta:

(1) *Polska opinia publiczna 1989-90* ([w:] A. Jabłoński, A. Antoszewski (red.) *Polski przełom polityczny 1989. Między totalitaryzmem i demokracją*, Wrocław 1990), zawierający

- unikatowe wnioski badawcze odnoszące się do stanu opinii publicznej w przełomowym okresie polskiej historii (modelowa analiza i interpretacja wyników badawczych),
- (2) rozszerzające wcześniejsze rozważania opracowanie *Proces transformacji ustrojowej w oczach opinii publicznej* ([w:] S. Dąbrowski, B. Rogowska (red.) *Z badań nad przemianami politycznymi w Polsce po 1989 roku*),
- (3) *Opinia publiczna* ([w:] A. Jabłoński, L. Sobkowiak (red.) *Studia z teorii polityki*, Wrocław 1996), stanowiący znaczące wprowadzenie do późniejszych opracowań Habilitanta,
- (4) *Opinia publiczna jako element społeczeństwa obywatelskiego* ([w:] J. Kroszel (red.) *Forum Naukowe t. IV*, Poznań-Wrocław 2003) z interesującą analizą złożonych relacji pomiędzy opinią publiczną a społeczeństwem obywatelskim,
- (5) monografia/podręcznik *Opinia publiczna. Wstęp do teorii* (Poznań-Wrocław 2002) zawierająca szereg istotnych rozstrzygnięć naukowych, a zarazem będąca swoistym podsumowaniem tego etapu dociekań naukowych dr E. Młyńca.

Równie wysoko należy ocenić naukowy wkład Habilitanta w *Leksykon Politologii* (Wrocław 1996) – sposób przygotowania haseł jednoznacznie potwierdza wysokie kompetencje naukowo-badawcze Autora.

Niewątpliwie ważną częścią dorobku naukowego Habilitanta są publikacje poświęcone patologiom życia politycznego – opracowania będące pochodną naukowej eksploracji tego obszaru zagadnień wyróżnia wysoka jakość analizy i formułowanych wniosków. Za znakomity przykład takiego podejścia należy uznać artykuł zamieszczony we Wrocławskich Studiach Politologicznych (nr 9/2008) *Patologie życia politycznego (zagadnienia teoretyczne i metodologiczne)*. Nie można także pominąć grupy publikacji poświęconych kulturze politycznej – wykorzystujące wyniki interesujących badań empirycznych stanowią ważne świadectwo zmian społecznych zachodzących w Polsce w latach 80-tych. Warto podkreślić, że zaproponowany przez dr E. Młyńca sposób analizy i interpretacji materiału wykraczał poza standardowe ujęcie tej problematyki w polskich opracowaniach politologicznych.

Na uwagę zasługuje także obszernie (84 s.) opracowanie *Polish Public Opinion in Relation to Poland Joining NATO, as an element of Regional and Social Safety* finalizujące badania prowadzone w ramach grantu NATO – rzetelne opracowanie (szczególnie druga, empiryczna część pracy).

Podsumowując stwierdzam, że dorobek naukowy Habilitanta w sposób jednoznaczny odpowiada wymaganiom stawianym pracom naukowym; należy

niewątpliwie docenić naukową wagę i oryginalność rozważań zawartych w poszczególnych opracowaniach oraz ich w pełni politologiczny charakter.

Biorąc pod uwagę łącznie rozprawę habilitacyjną oraz wskazany dorobek naukowy stwierdzam, że Habilitant posiada osiągnięcia naukowe, które przyczyniły się do rozwoju nauk o polityce w Polsce.

4. Na podstawie przedłożonej przez dr. Eugeniusza Młyńca informacji o aktywności naukowej, osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki można uznać, że Habilitant posiada odpowiedni dorobek także w tym zakresie.

Za szczególnie ważne osiągnięcie naukowo-badawcze i dydaktyczne Habilitanta należy uznać uzyskanie trzech indywidualnych grantów międzynarodowych: wspomnianego grantu badawczego NATO oraz dwóch grantów dydaktycznych przyznanych przez Jean Monet Project European Commission, realizowanych w latach 2002-2007 (*Polish Public Opinion and the Integration with the European Union*) oraz 2009-2014 (*Problems of European Union Integration in the Eyes of Polish and European Public Opinion*), których efekty wpisywały się w proces tworzenia autorskich projektów dydaktycznych.

Habilitant jest także cenionym dydaktykiem – prowadzi zajęcia z przedmiotów kierunkowych oraz autorskie zajęcia konwersatoryjne na I i II stopniu studiów; pełni także funkcję promotora prac licencjackich i magisterskich; aktywnie uczestniczy w działaniach na rzecz podnoszenia jakości kształcenia. Niewątpliwie na uznanie zasługują działalność w zakresie popularyzacji nauki, w tym ponadprzeciętna aktywność medialna w tym zakresie.

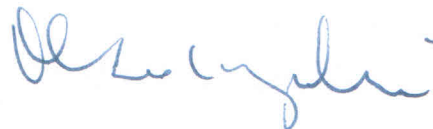
Mając na uwadze aktywność badawczą Habilitanta i niewątpliwe osiągnięcia dydaktyczne można uznać, że stosunkowo ograniczona aktywność konferencyjna jest słabą stroną wniosku dr. E. Młyńca

Warto odnotować, że za swoje osiągnięcia naukowe, organizacyjne i dydaktyczne Habilitant uzyskał nagrody (łącznie siedem) JM Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego; otrzymał także nagrodę zespołową Ministra Edukacji Narodowej oraz nagrodę przyznaną przez Radę Naukową Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

Należy wysoko ocenić działalność organizacyjną Habilitanta: pełnił szereg ważnych funkcji w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego (zastępca dyrektora ds. dydaktycznych 1990-1996, zastępca dyrektora ds. ogólnych 2002-2008).

Konkluzja:

Biorąc pod uwagę obowiązujące przepisy ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa wyższego z 1 września 2011 roku* stwierdzam, na podstawie przedłożonej dokumentacji, **że dorobek naukowy (oryginalny i stanowiący istotny wkład do dorobku polskiej politologii), osiągnięcia organizacyjne, działalność na rzecz popularyzacji nauki oraz szeroko rozumiana aktywność dydaktyczna uzasadniają wniosek o nadanie Panu dr. Eugeniuszowi Młyńcowi stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce.**

Katowice, 28.05. 2016